

ПАРТИНА АЖАБАНДАЛ: тоосоон ба хуналта

МЭРГЭЖЭЛТЭД ЮУНДЭ ЭДЭВХИГҮЙБ?

Карл Марксын нэрэмжит колхоз Сэлэнгийн районийг бусад ажлынхнаагаар эгзэн тоомон болгоно. Үйлдвэрийн үндэс хуури бүхнийг эгзэн...

Тобшолходо, үйлдвэрийн шидхдэхи үнэстүүд дээр 90 гаран коммунистууд худалдана. КПСС-эй ЦК-гай иолинн (1978 он) Пленумын шидхдэ...

— Имгэлт арилтын пула дээрлэх агротехникийн гурим хэзэгэйруулагдана. Тиммэхээ тариа ургуула болон тэжүүл бэлдэхдээ ханаанда хүрэнгүй, — гэж коммунист П. Ц. Мунжкопов хэлдэ.

Боломжик шэнжлээд, мэргэжэлтэй аяруула худалдэри гүнзгээр бэлдүүдэ гэжээ ордолоногийгдэ, — гэжэ өөрийгөө шүүмжлэхдэ хөвөрлөндэ мэргэжэлтэд хабалдаа.

ЛИТЕРАТУРА, ИСКУССТВО БА АРХИТЕКТУРЫН ТАЛААР СССР-эй 1978 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ ШАНГУУДЫЕ ОЛГОХО ТУХАЙ

(Тугасрал, Эхнийннь 1-дэхи нүгсэд). — режиссернууда, Каюров Юрий Ипановича, РСФСР-эй габуята артиста, актеры, телевизионно документальна «Наша биография» гэжэ фильмин циклын түлөө.

16. Мулдагалыев Джу-банда, поэт — «Орлиная степь», «Сель» гэжэ поэмэ нүүдэй түлөө.

17. Нагорный Алексей Петрович, Рязов Гелсий Трофимовича — сценарий авторнууда, Кохан Григорий Романовича, режиссер, Галевич Феликс Ильича, оператор, Итариков Евгений Ильича, РСФСР-эй габуята артиста, Гвоздикина Наталья Федоровна — рольнууды гүйсэдхшэдэ — телевизионно уран найханай «Роденная революцией» гэжэ фильмин циклнүүдэй түлөө.

МАЛ ҮСХЭБЭРИЛГЭ — БУЛТАНАЙ ХЭРЭГ

зойнгоо партикомой тоосоотой еоо ябуулан, эмхидхэн худалдэри тухай, тэрэнэй секретарь Д. О. Сангадлеев эхидхдэ дотороо тобгойоо баримтануудтайгаар коммунистуудаа эхидхэн байна.

Малай ашаг шэмэ дээр шалзуулах хэрэгтэ ажыхан бүр хаалин зарим ферм, гурдунд найн амжалтатай, Жэнзэнь, А. Х. Раднаевий хүтэлбэрлэдгү найн хаалин комплекс байгаа ондо гурнаа тусубоо зуу коло гаран процент дүргэжэ шадда. Хаалиншад Н. Бадмаев, Г. Гармаев, Э. Раднаев, Н. Будажапова, М. Бадмаева гэгшдэ һу хааха жэлэйнгэ тусуб болзорноһи урид дүргэтан тухайгаа мэдээсэхий. Тингэбошы һу хаалин фермүүд урда табигдаһан тусубтэ даабаринууда дүргэхи хойноһоо мууса оролдон, эрилтэ багтайгаар хандана. Элдэ МТФ-нууды даагшанаарай, мэргэжэлтдэй зүтхөө хиалта һулаар табигдаһан байна. Тиммэхээ жэлэй туршда малай олоор гэралжа, һубайрха ушар үзэгдөө бишу.

Колхозотэй дүргэжэлтэдэй хүдэлмэрид мэргэжэлтүүд үзэгдээр гэжэ коммунистууд шүүмжэлэе ажгалтанууды хэзэн байна. «Гуйлдэнбид, гуйлдэнбид». Заримдаа хэрэгтэ хэрэггүй гуйдэһан болон. Харин ферм, бригада дээрэ каралгуйн байжа, үйлдвэрийн арга

ногору хожомдожо эхилдэн байна. Тинхээд зарим бригаданууд (даагшалай) нүхдэ Очиров, Будаев, Базаров) энэ газар тариалангаа, сабшаан, бэлшээрнэй һайжаруулаха зорилгоор минеральна үтэгжүүг оруулаха, наг шобхэ оёонж тарааха, уналуур хээ гэжэ хараалаһан байна. Зүгээр дээрэ хэлэгдэһэн эдэ хэмжээ ябуулануудай хэр бөлүүлдэжэ байһынь хараад үзэхэдэ, энэ гэхэ биратай юумэн үшөөл хэгдэггүй байнаар.

Карл Марксын нэрэмжит колхоз Барганаанай район дотор томо ажаынуудай нэгэн гэжэ мэдэжэ. Мунөө эндэ гушаад мянган хонин, арба мянганда дээрш уээр, адуун тоологдоно. Хэдн мянган гектар сабшалан, тариалан тала дайларай нэмжын. Арбадай табан жэлэй туршда ажаыныгаа үйлдвэрийн арьбдангаа һалбаринууда улам хүгжөөдэ, зориулса ажаын гэжүүдэй, коммунистуудай, мэргэжэлтдэй урда табигдаад байһаныннь эрл.

КПСС-эй XXV съездын шидхдэриинүүдэ бөдүүдхын тула ажахи дотор эмхидхэгдөн, хараалагдаһан хэмжээ ябууланууд хадаа нон түрүү ажаынын партианна организациин, правлений үдэр бүрин ахарал доро байха шухалын шухала хэрэг болно. Ажаыргаа хүгжөөхө, малайнагаа ашаг шэмэ дээрш үлүхэ, экономикоо олоор бөхжүүдхэ талаар ноогоор баталагдан абтанан эдэ хэмжэжүүдэй үдэр бүри нарин ниятаар шалгадагһаа, тодорхой шидхдэриин сэг соогоо абтагдаһаа уламжална. ажахи улам саашаа хүгжөөжэ, экономикын эли боло һайжархань лабтай.

Энэ колхозой эзэлһэн нэлэхи үргэн тала дайда Баян-Гол гэжэ ламы нэрлэдэггүй байха. Юуб гэжээ үрэгжэлтэ тала дайлын, ногтоон ургаса шэмэ һайнтай, адууна малын тобир тарган байдаг гэгшээр Барганаан голдоо мэдүүлдэг, суурхуулагшы байһан түүхэтэй.

Мунөө арбадай табан жэлэй гурбадай жэл тусгэсхээ байна. Үнгрһан энэ соо ажахи дотор ямар амжалта тулалдаба, ямар юумэн үшөө хөгдөггүй, мүн эндэ ушардаг бусад олон асуудалунд хая үргэргэгдөн колхозой партиана тоосоото хуналтан суглана дээрэ зүбшэ хэлсэгдэбэ. Колхоз

Харалгай уһалуурин система республика дотор эгзэл еха ашаг үр үгөөмөр элбэг уһатай. Энээнне ашагдалгада оруулын тула гурэнэй зүтхөө хэды шэнээн ехэ туһаламжа үзүүлдэг гэшөөб! Сэхынь хэлэхэдэ, энэ система ашагдалгада үгтэһэнһөө хойшо шанга хиалта доро абтаагүй. Гадна болон хартааба, огородой бусад урдагалнууд буртаг ногоондо дарагдаһанна, малда гэшлэхүүдэг, түйүүддэг байгаа. Тракторно-тарган ажадай бригадираар томилогдон Р. Р. Гармаев нитын зооридэ эзэн бусаар хандаһанайгаа түлөө партиана ээмдэ хүртэн юм.

Колхозойнгоо үйлдвэри һайжаруулаха, коммунистууд болон колхознигуудайнга эдбхи хүгжөөхэ, үүсхэл дэмжээх, нүлөө үзүүлэе шидхдэхи үүргэтэй партино-эмхидхэлэй, нитэ-полити-чески хүдэлмэрийн хангалтагү байһаныннь элирээ. Ажаынын ивээр хунтагдалан партикомой гэшүүд гэдэр хэлэгдэн дутуу дунда-нууды зайсуулаха, нитын-гээ малые гарзгүйгөөр ондо оруулын хойноһоо оролдхо эргэртэй.

18. Орлов Марк Артуровича, РСФСР-эй габуята архитектор, худалдэри хүтэлбэрлэгшэдэ, Ганинский Юрий Владимировича, Корсаревичий Воля Иосифовича — архитекторүүдэй түлөө.

19. Рязичев Дмитрий Борисовича, РСФСР-эй габуята инженер-конструктор, Артюшенко Григорий Прокофьевича, РСФСР-эй габуята барилгашана, Брунцев Валерий Александровича, Морозов Александр Матвеевич, Черкашин Евгений Андреевич — инженер-барилгашана — Суздаль городот айналшадгай бууха гол комплексин архитекторүүн түлөө.

22. Холминов Алексей Николаевича, РСФСР-эй ардад артиста, комедия — һүүлэй жэлэ зоохолууд: «Ради жана земле» гэһан кантата «Шинель», «Колоска» гэжэ оперонуудай хүтэлбэрлэгшэдэ түлөө.

«Манай намтар» гэжэ олон серитэй баримтатта фильмо оройнайнь сөнхр экраниуд дээрү гарараан жэл болохо байна. Тэрэн дотор Советскэ Союзай жара гаран жэлэй туршда гаталһан агуухээ зам алхам алхамар, шата шаартай айнахтар тодоршөө, эгитгээ бааритануудаар үндэһэлгэһэн һааруулагдхай. Тэрэн дотор Коммунар партиан хүтэлбэрлэх үүргэ хурсаар онсолон баримталагдахай. Тинн ардад болон партиан хэтэ мүнхын язвэлдэ олон үеин хун зоний хэрэгэй тааршайгүй холбоон, манай язвэлтэ шэлэн хүн-габан замай, агуухэ Лениний замтай үнэн үдэр, илалтата байһанын даимта гурдун онл фильмн гэгдэха болоно гэхэдэ зүбтэй.

Эрчим үрэхэ бэлдэнэ

Газар тариалангаа һайнаар эрхилдэг, илангаа агротехникийн заабаринууды ниятаар сахидга болоноһой ашаар Охин-Булагай совхозой тракторно-тарган ажадай бригаданууд һүүлэй жэлүүдтэ муу бэш ургаса абана.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЭР ОЛОН АЖАХЫ

«Забайналас» нэгдэлэй Итанцын леспрохозхой мододор арбадай табан жэлэй гурбадай жэлдэ эрчим дүргүүдэ туялан ажаллана. Дурбан мастерска участон, модо бэлдэхлэхи зурган бригада СССР-эй Конституциянын үдэртэ табан жэлэйнгэ гурбан жэлэй тусуб дүргэхэ гэһан уялгаата бөлүүдлэн байна. Леспрохоз хой продукт худалдаха жэлэй тусуб бүри сентябр һарада дүргэгдэ һэн. Хална октябрь 24-дэ модо зоохэ жэлэйнгэ тусубы бөлүүдлөн тухайгаа тус коллективэй хид модүүлб.

Улаан-Удын 397-дохн СМП-дэ КПСС-эй тэшүүн Александр Бакировай хүтэлбэрлэдгү коммунист ажадай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн комсомол-залуушуулай бригада худалдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дурсагданта бригадын гэгшүн, 6-дахн разрадай электро-гагнуурша Виктор Алфогов. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Энэл конторын автопаркин жолоошод байгаа оной арбан харын туршда һайнаар ажаллаба. Үнгрһэн хуусаа соо бүхиде 1181 тухрагэй олзо оруулаха даабаряа 1650 түхэригтэ хүргөө. Түрүү жолоошод Г. А. Маисмович, В. Д. Шаглаев, И. Е. Нефедьев гэшдэ энэ амжалтата горитой хубитала оруулан байна.

АХА ДҮҮНЭРЭЙ ИЛАЛТА

Коммунист Николай Сероковиков «Бурвострой» трестин Кабанскын онһо-жороруулагдаһан үндүл ёдондо олон жалдэ экскаваторицаар эрчим һайнаар худалдэ юм. Һүүлэй хэдэн жалдэ тэрэнэй хубүүд Николай, Анатолий Сероковиковууд эсгэһэнэй эхилһэн һайн һайхан хэрэгэ нэрэтай түртэйгөөр үргэлжүүлжэ байна.

ОЛЗО ЕХЭТЭЙГЭЭР

Энэл конторын автопаркин жолоошод байгаа оной арбан харын туршда һайнаар ажаллаба. Үнгрһэн хуусаа соо бүхиде 1181 тухрагэй олзо оруулаха даабаряа 1650 түхэригтэ хүргөө. Түрүү жолоошод Г. А. Маисмович, В. Д. Шаглаев, И. Е. Нефедьев гэшдэ энэ амжалтата горитой хубитала оруулан байна.

АХА ДҮҮНЭРЭЙ ИЛАЛТА

Коммунист Николай Сероковиков Бурядай хууде ажаынын института зоачооруулаһан хууде, хоёр жэл соо 3 курс дүүргэе. Тэрэнэй дүү Анатолий хубүүн һаашаа КПСС-эй гэгшүүндэ кандидатдаар абтаа. Мунөө Омскийн хууде ажаынын институтай гидромелиоративна факультэе һурахаар орохоё бэлдэе һураха.

СИБИРИН ГАЗАР НЮТАГАЙ НӨӨСЭ БАЯЛИГУУД

Сибирь хөдөө ороной эгзэл үргэн дэлзюн, баян дэлгэр, хурдан түргүнээр хүгжөөгдөжэ байһан газар нотатуудай нэгэниинь мүн. Эндэ нефть, газ, шулуу нуурһа, руды олзоборилон абалга хурдан түргүнээр хүгжөөгдөхэ, электрэн элшэ хуус эхээр үйлдэ бэрлэгдэжэ, машина ба тухаранууд олоор бүтэгдэжэ, модон бэлдэгдэжэ байна. Экономикын аграрна секторташе нилдэ ехэ хубилаһанууд болно. Гэгшөө КПСС-эй ЦК-гай иолинн (1978 он) Пленумын шидхдэриинүүд табирад тэмдэглэдһэнэй ёһоор, Сибирин газар нотатуудта хууде ажаынын, нототай үйлдвэрийн ашар эдэ хоолой гол зүйлүүдээр энэ үргэн ехэ хизарэй хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжүүндэ хангалгын асуудалнууд үшөө ёһотой һайнаар шидхдэгдэнгүй.

Галина РАДНАЕВА

Миний хубисхал

Ажалай сууряагаар үдэрне утгана ажалшанай шарайда

Агуу сагье хүтэлэн Хубисхалыг илалтыг золгоноб.

Огторгой өөдэ дүүлин ошонон одон онгосонуудта

Оюун бэлгэй хуби хаража омогорхоноб.

Миний Хубисхал шалбаагта тунанай журтэмье шэшээрэнэ.

Миний Хубисхал нелбоно аршана, хилтэмэ харбайна.

Миний Хубисхал хилэ дээрэ таря таряна.

Миний Хубисхал хүн түрэлтэй заяа аршална.

Хубисхалыг үлгэдэ түрөөд мүнөө ажауудагнй — жаргал.

Хубисхалыг агуу хэлэн дээрэ дууладагнй — жаргал.

Миний Хубисхал миний шунанай үнгөөр дүлэтэнэ.

Миний Хубисхал миний зоолоор дэлхэе абарна.

ТОЛМИ

„Улаан дэвтэрэй“ хуудалнуудыг прахата...

отололго, намаг хатаалга, малай бэлшээр үргэхлэгэ, хуеде ажамын хоротонуудыг усдахуын тула элдэб аргунуудыг бодомжогүйгөөр хэрэглэгэ — эхэ гай тодор ушарууна. Урдань дайраг-дагуй байгалида хүнэй эдэб-хитэйгээр ороходо, олонхи амтад өөрингөө хүүлшин байраһаа хулжаха баатай болоно. Олон тоото аяншад зулгэ ноого, залуу ой модо гэхшэнэ, энээнһээ боложо газарта уурхайдаг шубууд газаршэр хүндэ байдалда ородог болоно.

Совет засагай түрүүшн жэлүүдһээ заповеднигуудыг, байгали шэнжэлхэ эдэ лабораторинуудыг хүжөөлгэдэ тон ехэ анхарал хандуулдаг. Тэдэнэр манай орондо тохеолдон хүшэр хүндэ сарташе: граждан дайна болжо байхада, 1919 ондо Волго мурэнэй адэгта Астрахани заповедник, 1941 ондо — Туркменидэ Бедкышай заповедник байгуулагдан юм. Мүнөөшье шэнээр байгуулагдан: 1976 ондо Россия Федерацида 1,3 миллион гектар газартай 3 шэнэ заповедник бин болгодог. Тэдэнэй дунда Врангелин арал дээр Арктикын байгалийн үнэтэ амтадыг, ангалон хэлхэдэ, сагаан баабгай аршалан хамгаала заповедник байгуулагдаа. Врангелин арал сагаан баабгайнуудыг олошордог газарнуудыг нэгэн гэжэ мэдээ-

жэ, энэ аралыг сагаан баабгайнуудыг түрдэг байра гэжэ дэмэ нэрлэдэггүй. Мүнөө сагаан баабгай хулхсоорондын, интернациональна удха шанартай амитан гэжэ сонсохогодон. Сагаан баабгай 1972 ондо хойшо СССР, США, Канада, Дани болон Норвегийн хоорондох хэлтэснэй еһоор сахин хамгаалагдана.

Заповеднигүүд соохи үнэтэ агуудай толгой тоонь эрид олошороо: жэжээнэ, хендагн тоо—3 дахин, булганай—12 дахин, бооборой тоо 150 дахин олон болоо.

XX зуун жэлэй эхиндэ зуур байгалида булаа хюлдэгдэн байгаа. Зоопаркнуудта үлгэлдэ олоороо ахамдарха зуурнуудыг үсэбэрлхын тула эдэбхитэй болон Бельевожскэ тумын, Ока мурэнэй эрехдэй, Кавказай заповеднигүүдэй хүдэлмэрлэгшэдэй бага бэшэ оролдог хэрэгтэй байгаа. 1948 ондо Ока мурэнэй эрехдэ байгуулагдан Приокско-Террасна заповеднигэй питомник урдань үгы боложо байһан амтадыг тоо толгой олошоруулдаг мүнөө түрүү хуури эзэлнэ.

Хорёод онуудта Казахстанай сайаг гэжэ амитанай оройдоо хэдэн зуун толгойн үлөө, һаян сагта булаада хосорхон гэжэ эрдэмтэд тоолодог байба. Харин энэ амтадыг хамгаала талар Совет түрэнэй абаһан хэмжээдэ үүдэй хүсөөр сайгагуудай тоо мүнөө хоёр миллион болоороо олошоруулдаг. Иймэ ушар дэлхэйн түүхэдэ байгаагүй.

Байгал далайн эрехдэ 1916 ондо Баргжанай заповедник байгуулагдаа. Һэн Баргжанай булга аршалан хамгаала, шэнжэлхэ гэдэн зорилго заповеднигэй урда табигдан юм. Тийхэдэ энэ ангай тоо оройдо 30 толгой гэжэ тоолодог байгаа. 15 жэлэй үнгэрөөд байхада, эдэ агууд заповеднигэй ой тайга сооһоо бүхи Забайкалда таран олошороо хэн.

Советскэ Союзай заповеднигүүд, наука зурагнуудай эрхэтэй, гэндэ саг үргэлжэ эрдэмтэд ажаллада. Ургамалай болон амтадыг аймагта саг үргэлжэ болжо байдаг хубилалтануудыг шэнжэлхын тула тэдэнэр түрэнэр жэл соо ажалладаг байха юм.

Людмила МАКСИМОВА. (АПН).

Эрдэмтын дэвтэрһээ

Домогууд юун тухай хэлэнэб?...

1977 оной октябрь һарада Эрхүүгэй областин Усть-Ордын Бурядай автономито округой Гахан-Башхан гэжэ нотагта албанай хэрэгээр абажа эрээ һэм Тэрэ нотагай 69 наһатай Олохоев Михаил Олохоевич гэжэ үбсэгтэй уулааб. Энэ нүхэр онтохо, үлгэрнуудыг олоор мэдээдэ байгаа. Тэрэнһээ хори гаран үлгэр бэшэжэ абааб. Тэрэнэй үлгэрнууд удханда талар адли бэшэ, хэдэн олон явзын байха юм. Үлгэрнуудыг бэшэжэ абаһанга хажуусуур тэрэ нотагай домогуудыг, үнэн болон шарнуудыг баһал бэшэ-

жэ абилсааб. Үни холо сагта болоһон шарнуудыг мүнөө болгоод шагнахада, үлгэр, түүхэ шэнги һонирхоомор байха юм.

Тэдэ домог хөөрөөн соо Эрхүүгэй областин жирид бурядуудай урданай ажабайдал, заншал, абаһан зан харуулһан, Гахан-Башхан гэжэ нотагай һайн-һайн хубууд тухай дурдалан домог хөөрөөн байха юм. Жэжээлхэдэ, Боросшон гэжэ нэртэй нотагай бүхэ барилдаана хүнэй олон дахин нийр нааһондошье, циркын сцен дээршье өөрингөө хүсэ шааһыг харуулан, яла-

Ш-С. БАДЛУЕВ

БИШЫХАН РАСКАЗУУД

МАРГАРИТА ДАМШЕЕВНА

Амаралтын үлөөгүүр тэрэ һамган ерүүд зооцирк хараха ошоһон байгаа.

Үдэ Үлгэрлэһэн хойно гэртээ бүсхадань, Борис Балдань, томо комбинатай директор, эрэ нүхэрнэе:

—Зай, ямар тиймэ үзэгдөөгүй амтадыг харабаш? — гэжэ асууба.

—Гурбан эрбэдһээ ондоо һонирхоомор амтад үгэм. Тэдэниш хаража, хүлэингөө шалтар зогсоод... Тэдэ лэ... халаг даа! — гэжэ муртөө шэгэ шаршин хүжэрөөд, хүмжэлдөөр бүхашаба.

—Яасанай? Үбдэмбэе гүи? Али аягуудыг дүүрбэе гүи? Юун болоһооб? — гэжэ байжа Борис Балдань томогойнэ элэбэ-бээгээхэ юм.

Маргарита Дамшеевна хүмжэлтөө тийржэ бодод, ширфонь соһоо халд, зурын соһоор урдууда хонин дээлнүүдэ, хэриг, халуун дахинууда гаража, шала дээгүүр шабаһан хаада:

—Гурбан эрбэд байна гэжэ бэлэ гүи! — гэжэ, дахад хүмжэлдөөр шургаһаба.

Ямбатай һамганайнгаа эрбэд дээл эрхэдэнэ, Борис Балданьчэй зосоо һөөл аягуудыг бөөнээрөө, сээжэе һэбшээдэ үлгэрлэхээе шамдуухан гарашоо бэлэй.

Банзар тухай домог

Эрхүүгэй генерал-губернаторства Банзар гэжэ хүн худалдаг байгаа юм.

Тэрэнэй худалдаа жэлхэдэ Эрхүүгэй чинюунууд эхэл дургай байһан гэдэг. Банзар, хүнэй урихада, хаанашье, хэнэйдошье ошодоггүй байгаа.

Нэгтэ Эрхүүгэй һүмн архирей тэрэннэй гэртээ урлан ха. Тэрэнэй урихада ошоһон гү, али үгы гү гэжэ Банзар эхэл марганай бай-

жэ абилсааб. Үни холо сагта болоһон шарнуудыг мүнөө болгоод шагнахада, үлгэр, түүхэ шэнги һонирхоомор байха юм.

Тэдэ домог хөөрөөн соо Эрхүүгэй областин жирид бурядуудай урданай ажабайдал, заншал, абаһан зан харуулһан, Гахан-Башхан гэжэ нотагай һайн-һайн хубууд тухай дурдалан домог хөөрөөн байха юм. Жэжээлхэдэ, Боросшон гэжэ нэртэй нотагай бүхэ барилдаана хүнэй олон дахин нийр нааһондошье, циркын сцен дээршье өөрингөө хүсэ шааһыг харуулан, яла-

ЭЗЭРХЭГ ЭРЭ ХҮН

Амбавей эрэгтэ сэрхэдэ, сахин үүдэ болоод, эдэб эриг, урданайн аһан алдажа байба.

Тэрэ марятай мадаар эрэ хүн уртайгай гэртээ олон сагуу:

—Гайһини эдэб эриг байна! Гайһини шахаха юм һаа, хаагаад шахахаа яасаа хумш! — гэжэ һамгала бадаба.

Аюу һара үлгэрлэн хойно арһандаа багшаха болон хамгаала селһоод худалдаа эрхэн Амбавей аһабаһар томо тоогоор:

—Гайһини хоёр центер болоо. Гайһини сортойхон сел хуураа, — гэжэ ороһон, гарһан хууудтэ хөөржэ һуугаа бэлэй.

Хадаалайн хубуун Хамнагадай

Хадаалайн долоодохи хубуун Хамнагадай хоёрдохи һамганайн гараһан байгаа хаш. Мандаар болохо үдөө, түрүүшн һамганай зураган хубууд Хамнагадай хөршөлгэ эхилээ гэхэ. Тэрэ хубуун хөршөлгэ ханахадань, хадаалай хайраалд, нэгэ азарга адуу, номо, годли, хууль мэтэ үгөөд, хоёр мориво унуулаад:

— Ши эндһээ яба, эдэ хубууд — аханадшин шамда муу хээзэ һаатахагүй. Адуунайнага байһан газарта байгаада, айл боложо һуугаарайш, — гэжэ захяад таби-хархиба.

Хамнагадай яба ябаһаар, баруун-хойшоо сэхэ шгээдэ, Ангар мурэн тулашаба. Ангарта тулашахадань: адуунынь бэлшжэ, таража байба.

Адуунайнага хажууда яба тараа харахадань, Ангарай баруун эрбэ дээрэ нэгэ гарһээ утаан гарана байба. Утаа хараһан бээрээ мориво Ангарыг тамаруулаад, баруун бэе гарашаба.

Хубсаа хунараа атаагаад, тэрэ гэртэ ороба. Ороходонь, эхэнэр эрэ хоёр, үшөө нэгэ һайхан басаган һууна. Һалбаани басаган һайхан-Дүүхэй гэжэ нэртэй гэжэ зуаһалһар байжа мэдэбэ.

Тэрэ басагантай танилсаад, тэрэ айлдаа һууна. Энэ хубуун басагемнай ху-

ошоод, уһа удхархиба. Хүнэ соонь уһан торжо үгэнэ-гүй.

— Нуй, энэмнай соорхой юмуу? — гэжэ, хоёрөө эрбэбэ.

Хадаалайн хубуун Хамнагадай талаа унтаргаһада, булан соо нэгэ түгсэг асаргад, дээрһэнэ хүмжэлөөрө хушаада, өөрөө номо годли зогһоод, бөөн нугадад һууба.

— Энээн соомнай уһан бурн торохой юмээ, — гэжэ Нөгөөднэй гэртэ ороод хэлэбэ.

Тэрэ хубуун бүри дугарангүй һууба. Эрбээд харахадань, ноуныне үгы. Харахадань, хушаатай голдог юу-мэн хэбтэнэ. Тэрэ эхэнэр шурбуун хушуугаа гарһан бээрээ, түгсэгтэ дараад хэбтэнэбэ. Хубуун хойнононь харахадань.

— Мэхэлэшиндэ мэхэлүүлэб, голлошондоо голлоулааб — гэжэ, тэрэн хушэбэ.

Тэндһээ бодоһон бээрээ, тэрэ хубуун һамгандаа ошоноб. Тэрэн адуугаа хараад хушэбэ.

Хушуулан адуугаа туугаад, саашаа яаба. Адуун бэлшэ-бэлшээр, яба-ябаһаар Хэрмэд хуртэр ошобо ха. Тэндэ адуунынь тогтожэ, тэдэ хоёр түбхэнэбэ. Адуугаа үдхэжэ байжа, олон хубуудтэи болоо.

Тийхэдэ Хэрмэн зон алайрайхида эзэнэр болоно. Тэндһэннэй бэрхэ-бэрхэ хубуудта гарадаг.

САГАЙ ЧЛАРИЛ

Республика дотор үлгэрлэг шог байла. Байгал шодарай нотагуудта сһан багханаар бударан орохо. Баруун тээ-һээ секундын 3—8 метр хүсэтэйгөөр һалхила. Хойто районуудта 2—7 градус хүйтэн, Улаан-Үдэдэ 0, бусад нотагуудта 3 градус дулаан-һаа 2 градус хүйтэн болохоор хүлээгдэхэ.